

Elias Khoury, nascut al sector cristià de Beirut el 1948, es va implicar en la causa palestina arran de la visita a un camp de refugiats a Jordània el 1967. L'extensa i ambiciosa novel·la que ha escrit sobre les vides palestines afectades pel conflicte entre Palestina i Israel, *La cova del sol*, ha fet la volta al món. És un impressionant fresc històric que abasta els seixanta anys del conflicte. S'ha traduït a diversos idiomes, fins i tot a l'hebreu, i va ser designat llibre de l'any per *Le Monde Diplomatique*. Club Editor l'ha publicat en una traducció directa de l'àrab a càrrec de Jaume Ferrer, que fa justícia a l'excel·lència estilística de l'autor.

Redactor en cap del suplement cultural setmanal del diari *An-Nahar*, de Beirut, és també professor convidat del departament d'estudis sobre Orient Mitjà de la Universitat de Nova York. És autor d'onze novel·les, quatre volums de crítica literària i tres obres de teatre.

—Per què penseu que el vostre llibre ha tingut un ressò tan ampli i profund a tot el món?

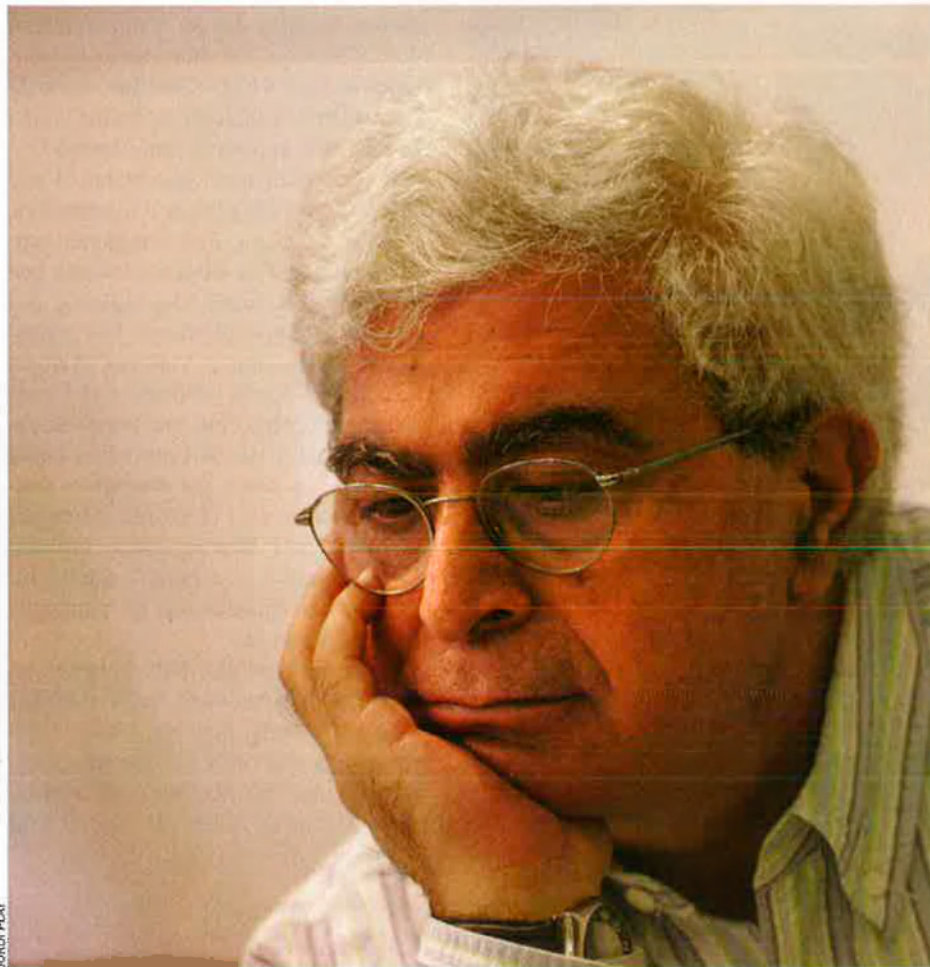
—Perquè la *nakba* palestina, la tragèdia palestina, no s'havia tractat mai abans a la literatura àrab ni mundial. Només n'hi havia les visions dels vencedors, dels israelians, o fragments esparsos d'aquesta història, per part d'autors palestins. En ocupar-me de la *nakba* en conjunt, el llibre ha tingut un paper històric. Tot i que hi ha grans escriptors que han escrit sobre alguns aspectes d'aquesta tragèdia, ningú no l'havia tocat d'una manera global.

—A causa d'algun motiu en especial?

—Ho atribueixo al fet que costa d'escriure sobre una catàstrofe humana si n'ets víctima, perquè si l'escrius, la tragèdia es perpetua. Quan vius entre l'expulsió i el retorn, corres el risc de fixar aquesta situació, si l'escrius.

—La novel·la té un to oral. Aquest estil és producte de la tradició narrativa àrab?

—Sí. Dels contes populars àrabs i, sobretot, de les *Les mil i una nits*. De l'estructura de *Les mil i una nits*, aquesta manera de crear històries obertes que ens condueixen a unes altres històries, de forma que la his-

“L'àrab estima Palestina i odia els palestins”

Elias Kohury, un escriptor libanès d'origen cristià, ha fet costat als palestins i ha convertit per primer cop en novel·la el drama dels palestins que van perdre les terres el 1948. ‘La cova del sol’ ha estat traduïda a deu idiomes. La versió catalana, de Jaume Ferrer, és directa de l'àrab.

tòria no és només una representació social, sinó una realitat en ella mateixa, paral·lela a la realitat. Per tant, l'estructura de la novel·la no es basa en les històries, sinó en la manera

com s'expliquen aquestes històries. No treballa únicament la trama, sinó les diverses maneres d'explicar una història. Reclamo l'herència de *Les mil i una nits*, de tota la manera àrab

Edes Knafo (Beirut, Líbia, 1948).
Escritor, filla i periodista. La novel·la
que ha mediat el drama palestí, *La casa
de Fozil*, ha fet la veu a més. Dirigix el
magisteri espanyol d'un curs de Beirut i
és professora convidada pel departament
d'estudis sobre l'Orient Mitjà de la
Universitat de Nova York.

catalans inclosos, la podran acceptar com una autèntica novel·la.

—**La vostra frase és curta, sense caure, però, en la monotonia de l'estil telegràfic, un dels perills de l'abús de frases curtes. Això també és producte d'una tècnica àrab o és una opció estilística personal de l'autor?**

—És l'opció personal de l'autor. És el meu estil propi. En aquesta novel·la hi ha un gran treball d'estil novel·lesc, de la llengua. He volgut que la frase fos curta i que portés a la següent amb naturalitat, sense enllaços sintàctics.

—**El fet de no ser palestí, sinó cristià d'origen, us ha beneficiat a l'hora de descriure el drama palestí?**

—No ho sé. No ho puc dir jo. D'ençà que vaig tenir consciència del drama vaig pensar que havia d'identificar-me amb les víctimes. Per tant, és un acte d'amor al poble palestí. Sempre he pensat que era ben normal que, després de la Segona Guerra Mundial, quan van preguntar a Marguerite Duras que s'identifiqués, digués que era jueva, arran de l'Holocaust. Però penso que després del 1948, quan Israel va fer fora els palestins de les seves terres, si em demanen què sóc, diré que sóc palestí, el mateix acte d'identificació que Duras. Tot i que sóc conscient que és més complicat d'identificar-se amb els palestins perquè són víctimes de les víctimes. I a més, els governs àrabs idealitzen la causa palestina —o ho diuen—, però odien pràcticament els palestins. Jo diria que els àrabs s'estimen Palestina i odien els palestins.

—**Penseu que el vostre punt de vista sobre el conflicte entre Israel i i Palestina queda exposat a la novel·la, o que la novel·la està subjecta a aquest punt de vista?**

—No. La novel·la no és ideològica, no parteix d'idees predeterminades, sinó d'experiències reals. Parla d'amor, d'exili, d'experiències molt profundes, i espero que els lectors de totes les llengües puguin identificar-se amb els palestins com a éssers humans, no com a part d'una causa política. I aquest, penso, és el paper de la literatura. Una novel·la no és un assaig. És la creació, l'intent de creació, d'uns éssers humans. Perquè és això el que compta per a mi i el que compta per a la literatura. La literatura em parla personalment i

de gent que és com jo i amb la qual ens podem comunicar de manera profunda, d'ésser humà a ésser humà, al marge de la banalitat de la història i de la política.

—**La novel·la, tot i fer costat a la causa palestina i recordar el dolor dels expulsats de Galilea, tancats en camps i privats d'una existència normal, s'ha traduït a l'hebreu. Quines reaccions ha provocat el llibre a Israel?**

—Ben aviat l'editor n'ha imprès una segona edició. Va sortir publicat en una petita editorial de Tel-Aviv. S'ha rebut força bé i la crítica l'ha jutjada molt bé. La novel·la va ser molt ben acollida. Van aparèixer molts articles favorables i alguns van ser molt commovedors. Un escriptor va dir que la novel·la ha-

“Espero que el lector s'identifiqui amb els palestins com a persones, no per una causa política”

via canviat la seva visió dels palestins. En el pla polític, però, alguns historiadors han titllat el llibre de fantasiós. Un historiador i periodista va negar la veracitat de les massacres de Galilea que apareixen al meu llibre perquè no havien estat recollides als llibres d'història. Però cal dir que quan parlo d'una matança en un poble, o de palestins expulsats, és producte d'un treball de primera mà molt intens i rigorós que vaig fer amb testimonis directes dels fets. La novel·la és ficció i els personatges són ficticis, però si parlo de pobles ocupats és conseqüència d'una recerca de camp feta a consciència, basada en converses amb persones que van viure, presenciar, els esdeveniments. No m'he inventat res.

—**Ja volien parlar del seu drama, els refugiats?**

—No en tenien ganes. A la gent, no li agrada de parlar de la tragèdia de la memòria. Però de mica en mica vaig recollir les històries, que inclouen he-

de contar les històries. Un cop dit això, cal dir que parlem d'una novel·la, no d'un conte popular. D'una novel·la tal com s'entén a la literatura occidental. La història és oberta, no és tancada; així hi puc fer entrar històries diferents. Els personatges principals actuen de miralls paral·lels i, d'aquesta forma, entre tos dos miren l'infinit.

—**Exactament, de quina tradició novel·lística occidental parlem?**

—De la que arrenca del *Quixot* de Cervantes i segueix les línies dibuixades per les novel·lístiques posteriors. Per tant, a la novel·la hi ha línies narratives que són europees i russes, com *L'idiota* de Dostoievski, i també d'escriptors palestins. És una barreja entre una novel·la moderna, del nostre temps, i les formes narratives antigues, tradicionals. Com que no hi ha res que sorgeixi del no-res, cal que cada escriptura vingui d'una reescriptura i una reescriptura de moltes escriptures. I fent-ho així, penso, tots els lectors,

Elias Khoury ha visitat Barcelona arran de l'edició catalana de *La cova del sol*.

catombes i matances a pobles. També hi ha moltes històries que vaig recollir, però que no he fet servir. Sigui com sigui, gràcies a tots aquests testimonis vaig descobrir la música de la llengua parlada i vaig poder entrar en profunditat en aquest patiment.

—Vàreu tenir interès que el llibre es traduís a l'hebreu?

—Molt. I vaig estar molt content quan es va traduir, perquè volia que els israelians coneguessin el drama palestí. Volia que els arribés el missatge del llibre. I el fet que el llibre s'hagi traduït a l'hebreu ha tingut molta importància, no tan sols perquè s'ha pogut llegir a Israel, sinó perquè l'ha pogut llegir tota la comunitat jueva internacional. A Nova York he trobat intel·lectuals jueus que m'han comentat que la novel·la els

“La novel·la, que s'ha traduït amb èxit a l'hebreu, ha capgirat la visió que molts jueus tenien dels palestins”

ha capgirat la visió sobre l'ocupació de Palestina.

—Com qualifiqueu el que va passar el 1948?

—El 1948 es va produir un crim, crim que algun historiador israelià reconeix. Va ser un crim ètnic. Però després, els palestins han continuat vivint en la catàstrofe. Res no s'ha fet per obligar els israelians, per aturar-los. El tractat d'Oslo, del 1993, semblava l'inici d'un acord, que s'havia de concretar en dues etapes. I jo penso que era la millor manera de resoldre el conflicte, però els polítics israelians ens van enganyar amb l'ocupació de més terres i l'establiment de més colons. I ara, per acabar-ho d'adobar, tenim el mur. El 40% de Cisjordània és d'Israel. Deixant a part el drama de Jerusalem.

—Què creieu que caldria fer, per acabar el conflicte?

—Aturar el procés actual i tornar a la idea que l'única solució ha de ser racional: donar dos estats, a Palestina i a Israel, i donar el dret als palestins de tornar, o de ser recompensats. Però això, ara com ara, no ho veig factible. Després del tractat d'Oslo, Israel no s'ha mogut cap a un acord racional amb Palestina. Ans al contrari, com es veu ara, s'orienta cap a la construcció d'un règim d'*apartheid* a Cisjordània. El drama és que des de fa seixanta anys ens trobem amb el mateix drama.

—En el transcurs de tot el conflicte, quina influència ha tingut en la lluita del poble palestí l'aparició del marxisme, per una banda, i de l'islamisme radical, per una altra?

—Després del 1967, de la Guerra dels Sis Dies, la ideologia marxista, que estava de moda, amb l'impacte del model vietnamita i del Che Guevara, ha tingut un gran paper en la cons-

titució de l'OAP, l'Organització per l'Alliberament de Palestina, és a dir, en la constitució de la identitat nacional palestina. El marxisme, en aquest sentit, va ser una eina útil perquè els palestins adquirissin una consciència nacional, com va fer a molts països del Tercer Món. I l'islamisme militant mostra dues tendències. La primera és totalment nihilista i destructiva. És una eina d'autodestrucció. Al-Qaida i Bin Laden són això i no res més. La segona tendència, que trobo a l'Iran i fins i tot a Hamàs, és nacionalista. L'aparició de l'islamisme militant, amb les dues tendències, pot conduir a la guerra civil.

—Els qui diuen que Israel és un bastió europeu i democràtic que s'enfronta a un món retrògrad i intolerant del passat tenen raó?

—Això és veritat, en part. Israel és un projecte colonial. És l'intent de crear una base d'avantguarda occidental, com ja ho havien intentat els alemanys, els otomans i finalment els britànics, intents que van fracassar. Però pensar així és molt cínic, perquè la raó de ser de l'estat d'Israel és que van ser massacrats pels europeus. El que seria desitjable i racional és que Israel esdevingués part de la regió i deixés de comportar-se com a avantguarda de les forces colonials. És l'única manera de viure en pau. Són mediterranis orientals, no són europeus ni americans, tot i que hi hagi molts punts en comú, com la literatura grega, base de totes dues cultures. Parlen de guerra entre est i oest, entre orient i occident: és un truc per a amagar el projecte colonial. Si es vol posar fi al colonialisme, cal posar fi a aquest llenguatge.

—Gosaríeu pronosticar el futur de la zona?

—Crec que Palestina acabarà tenint un estat propi, perquè és l'única solució. Els israelians han de reconèixer que el 1948 van cometre un crim contra la humanitat i Palestina té el dret de tenir Jerusalem com a capital.

“L'estat d'Israel ha de reconèixer que l'any 1948 va cometre un crim contra la humanitat”

Lluís Bonada